

Baberti Dergisi / Journal of Babarti
Sayı: 17 / 2023 – Haziran

**SÜNNİ PARADİGMAYI ANLAMAK
BİR EKOLÜN POLİTİK VE TEOLOJİK YAPILANMASI**

Mehmet EVKURAN

Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2019, 4. Baskı, 302 sayfa
ISBN: 9789758190829

Mahmut ÇÖPOĞLU

Doktora Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim
Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı

Samsun / Türkiye

*Ph.D Student, University of Ondokuz Mayıs, Institute of Graduate Education,
Programme in Basic Islamic Studies*

Samsun / Turkey

mahmut.copoglu@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0002-6694-9548

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type: Kitap Tanıtımı / Book Review

Geliş Tarihi / Date Received: 16 Mayıs / 16 May 2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 6 Haziran / 6 June 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

Atıf / Citation: Mahmut Çöpoğlu, "Sünni Paradigmayı Anlamak Bir Ekolün
Politik ve Teolojik Yapılanması, Mehmet Evkuran, Ankara: Ankara Okulu
Yayınları, 2019" *Baberti Dergisi*, 17 (Haziran / 2023): 212-220

Öz

Ehl-i Sünnet ekolünün siyaset düşüncesinin temel argümanlarının ve sorunlarının ele alındığı bu eser, anlaşılır bir dil, akıcı bir üslup ve bütüncül bir yaklaşımla kaleme alınmıştır. Eserde Müslüman toplumdaki siyasî yönetime dair kültürel mirasın incelenmesinde yaşanan birçok metodolojik sorunlara ve bu konu hakkında araştırmacının dikkat etmesi gereken hususlara dair bilgiler sunulmuştur. Tarihsel, teolojik ve politik bir mutabakat sonucu ortaya çıktığı ifade edilen Sünnî ekolün, oluşum sürecine dair yaşanan olaylar belirtilerek din ve siyaset ilişkisi kapsamında bilgilere yer verilmiştir. Sünniliğin, dinî argümanlar ile oluşumundan dolayı mevcut iktidarlara ihtiyaç duydukları meşruiyeti bu sayede sunarak uyum ve istikrar sağlayan niteliğiyle öne çıktığı vurgulanmıştır. Eser, Sünnî ekolü teolojik ve politik yönden incelemek isteyenler için kaynak olabilecek mahiyettedir.

Anahtar kelimeler: Ehl-i Sünnet, Metodoloji, Teoloji, Siyaset.

Abstract

This work, which deals with the main arguments and problems of the political thought of the Ahl as-Sunnah ecole, was written with an understandable language, a fluent wording and a holistic approach. In the work, information is presented about many methodological problems in the examination of the cultural heritage of political administration in Muslim societies and the points that the researcher should pay attention to. The events related to the formation process of the Sunni ecole, which is stated to have emerged as a result of a historical, theological and political agreement, are indicated and information is given within the context of the relationship between religion and politics. It is emphasized that Sunnism becomes prominent with its quality that provides harmony and stability by offering the legitimacy they need to the current governments due to its formation with religious arguments. The work can be a source for those who want to examine the Sunni ecole theologically and politically.

Keywords: Ahl as-Sunnah, Methodology, Theology, Politics.

ملخص

هذا الكتاب الذي يتناول الحجج الرئيسية ومشاكل الفكر السياسي لمدرسة أهل السنة، كُتب بلغة مفهومة وأسلوب طليق ومقاربة شمولية. يتم في الكتاب تقديم معلومات حول العديد من المشكلات المنهجية في دراسة التراث الثقافي للإدارة السياسية في المجتمعات الإسلامية والنقاط التي يجب على الباحث الانتباه إليها. يتم إعطاء الأحداث المتعلقة بعملية تكوين المدرسة السنية، والتي يُذكر أنها نشأت نتيجة لاتفاق تاريخي وديني وسياسي، ويتم تقديم المعلومات في نطاق العلاقة بين الدين والسياسة. وقد تم التأكيد على أن المذهب السني يتميز بجودته التي توفر الانسجام والاستقرار من خلال توفير الشرعية التي تحتاجها للحكومات الحالية بسبب تشكيلها بالحجج الدينية. يمكن أن يكون الكتاب مصدراً لأولئك الذين يرغبون في فحص المدرسة السنية لاهوتياً وسياسياً.

الكلمات المفتاحية: أهل السنة، المنهجية، علم اللاهوت، السياسة

İslam dini, toplumsal hayata dair insanlara bir dünya görüşü sunmuştur. Bunun yanında yaşamın ve toplumsal hayatın kaçınılmaz bir gereği olan siyasetle ilgili kararlar ise insana bırakılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'de siyasetle ilgili doğrudan doğruya bir belirleme yapılmayıp siyasi ilişkiler

bağlamında temel ilkelerin belirtilmesi de siyasetin insana bırakıldığına açık bir göstergesidir. Ancak dinî düşünce oluşurken siyasal gelişmelerin etkisinde kaldığı, dinî çerçevede incelenmesi ve yanıt aranması gereken sorunların siyasî bir mantıkla ele alınarak dine dayandırıldığı, bu durumun sonucu olarak da Müslümanların bilinç yapısında dinsel ve siyasal öğelerin iç içe geçtiği karşımıza çıkmaktadır. Ehl-i Sünnet düşüncesinde de dinî konuların siyasî bir mantıkla ele alındığını görmekteyiz. Bir başka adıyla Sünnîlik diye ifade edilen Ehl-i Sünnet, sadece mezhebî ve dinsel bir kimlik değildir. Diğer İslamî ekoller gibi belirli bir siyasî, kültürel ve coğrafi etkenlerin birleşmesiyle teşekkül etmiştir.

Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehmet EVKURAN tarafından hazırlanan ve Ehl-i Sünnet ekolünün siyasî düşünce yapısı ve sorunları ele alınan bu eser, 2005 yılında ilk baskısıyla, 2012 yılında ikinci baskısıyla, 2016 yılında üçüncü baskısıyla ve 2019 yılında dördüncü baskısıyla okurların teveccühüne sunulmuştur.

Eserde, yazım amacına yönelik kısa bir bilgi içeren sunuş bölümü ve kitabın giriş, birinci bölümü ve ikinci bölümü hakkında kısa bilgiler verilen önsöz bölümü bulunmaktadır. Ardından eser, giriş, iki bölüm, sonuç, kaynakça ve dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

Yazar "Giriş" bölümünde, Sünnî paradigmayı düşünmenin bilimsel çerçevesinden bahsederek, Müslüman toplumlardaki siyaset ve iktidar konusuna dair iki farklı yaklaşımın olduğunu vurgulamaktadır. Bu yaklaşımlardan ilkinin İslamî referansları olduğu gibi aktaran ve duyulan ihtiyaca göre içerisinden alıntılar yapan yaklaşım olduğunu, ikincisinin ise geçmişe dair değerleri ve metotları bir bütün olarak ele alıp çözümlemeye çalışan yaklaşım olduğunu belirttiği görülmektedir. Bunun yanında geçmiş kültüre dair yapılacak olan bir çalışmada toplumsal ilimlerden olan tarih, felsefe ve sosyoloji gibi ilimlerin sunduğu imkanlardan faydalanmanın kaçınılmaz bir durum olduğunu belirterek, söz konusu ilimlere dair Sünnî siyaset düşüncesi üzerine yapılacak bir çalışmada kullanılacak metotlara dair bilgiler vermektedir.

Yazar, bu bölümde Müslüman toplumlardaki siyasî yönetime dair kültürel mirasın incelenmesinde birçok metodolojik sorunun olduğunu ve bu konu hakkında araştırmacının dikkat etmesi gereken hususları ve karşılaştığı olaylar karşısında takınması gereken tavrın nasıl olması gerektiğine dair bilgileri sunmaktadır. Bu kapsamda yazarın belirttiği sorunların bazılarını da şu şekilde sıralayabiliriz; Müslüman toplumlardaki siyasî hayata dair yaşananların olduğu gibi değil olması gerektiği gibi ortaya koyma eğilimi,

yönetim anlayışına dair kavram ve değerlerin eleştirel değil aklayıcı ve yüceltici bir yaklaşımla ele alınması, Sünnîliğin İslam'ın en gerçek yorumu olduğu iddiasının mutlak doğru olarak kabul edilmesi ve bu bağlamda araştırmacının da bunun etkisinde kalması veya bu kabule direnemeyip Sünnîliğe kutsal bir olgu gibi yaklaşması, Müslüman siyasî kültürünün ve siyasî düşüncesinin oluşumunda tek etken olarak Kur'ân'ın kabul edilmesi ve kutsalın tarihi gözüyle olayları değerlendirerek toplumun değer ve anlayışlarını mitolojik bir tarih anlayışıyla tarih ve toplum üstü hakikatler olarak nitelenmesi, Sünnîliğe yaklaşımının sosyal yerine itikadî bir olgu veçhinden olması, Sünnîliğin sosyo-kültürel ve epistemolojik köklerine inilmemesi ve benzeri.

Netice itibariyle yazar, Ehl-i Sünnet ekolünün siyasî paradigmasının anlaşılmasında Müslüman toplumlardaki yaşanan olayların olduğu haliyle kişisel bir yorumdan uzak, konuya kutsal bir anlam yüklemekten kaçınarak bilimsel bir çalışma gözüyle bakılması ve diğer toplumsal ilimlerin metotlarından faydalanılması gerektiğini belirterek eserin "Giriş" bölümünde bu bilimsel çalışmanın konusunu, amacını, yöntemini, kapsamını, önemini okuyucularına sunmaktadır.

Kitabın birinci bölümünde Ehl-i Sünnet'in siyaset düşüncesinin oluşumunda tarihi serencamı belirtilirken ilk olarak din ile siyaset ilişkisi konu edinilmiştir. Burada yazar, din ile siyaset arasında soyut ve değişmez olduğu sanılan ilişkisellik üzerinde yapılan bir değerlendirmenin gerçekteki süreci anlamaya yönelik herhangi bir katkı sağlamayacağını, bunun yerine dinsel düşüncenin temsilcileri olan din adamları ve siyasal iktidarı ellerinde bulunduran siyasetçiler arasındaki ilişkinin ortaya koyulmasının daha doğru olacağını belirtmektedir. Bu kapsamda yazar, siyaset bilimine ve dinsellik olgusuna bu bölümde yer vererek Hz. Peygamber'in (s.a.v.) vefatından sonra Müslüman toplumda oluşan politik boşluktan ve sonrasındaki süreçten örneklemelerle kısaca bahsetmektedir.

Siyaset kavramını bir olgu, tarihe ve topluma yayılmış bir etkinlik olarak izah eden yazar, iktidar ile dinselliğin sürekli birbiriyle etkileşimde olduğunu ifade etmektedir. Ardından siyasî ve teolojik konuların belirlenmesi sürecinde fırkalaşmaya değinerek, fırkalaşmanın dinin anlaşılmasında ortaya çıkan farklı yorumlamalar olarak tanımlanmasının yeterli olmadığını ve her fırkanın kendi merkezliliğini oluştururken teolojik ve siyasal argümanları harmanlayarak kültürel benlik çatışması üzerine kurulduğunu vurgulamaktadır. Aynı zamanda fırkalaşmanın ardında kabilecilik fikrinin yattığını ve bu doğrultuda fırkaların oluşum aşamasında şekillendiğini belirtmektedir. Müslümanların bu denli fırkalaşmaya olan

tepkilerinden de bahseden yazar, iktidarlık yarışında fırkaların dinî ve sosyal argümanları kullandığını da ifade etmiştir.

Bölümün devamında Ehl-i Sünnet ekolünün oluşum sürecine dair bilgilere yer verilmiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) vefatından sonra başlayan hilâfet tartışmalarının ilk başta önü kesilse de sonrasında mezhepleşmelere sebebiyet verdiği ve yönetsel söylemler nedeniyle de mezheplerin aynı zamanda siyasal bir oluşum olduğu vurgulanmıştır. Bunun yanında fırkalaşma ve mezhepleşme sürecinde farklı görüşte olanların ötekileştirilmesi sebebiyle ilk olarak Hâricîlerin oluştuğu belirtilmiştir. Yazar, bu bölümde Hâricîlerin oluşum sürecindeki temel argümanlarına, teolojik, siyasal ve imamete dair yaklaşımlarına da değinmiştir. Ardından Hâricîlerin özellikle dini konularda sert ve katı tutumlarına karşıt olarak Mürce'nin oluştuğunu belirtmiş olup, Mürce'nin de iman-amel ve imâmet konularındaki temel yaklaşımlarına da ayrı ayrı başlıklar altında yer vermiştir. Bu başlıklar altında yazarın kısa olarak Mu'tezile'ye de atıf yapmıştır. Ardından Sünnî olarak belirtilen Ehl-i Sünnet ekolünün oluşumunda özellikle Mürce'nin ve diğer ekollerin etkileri incelenerek okuyucuya sunulmuştur. Bu noktada yazarın, ekollerin toplumsal hayata yön veren iman-amel ilişkine dair ve siyasî zemini oluşturan imâmet anlayışına dair yaklaşımlarının karşılaştırmalı olarak değerlendirildiği karşımıza çıkmaktadır.

Yazar, özellikle de Şîa ekolünün oluşumundan ve temel argümanlarından da bahsederek Şîi-Sünnî teolojik ve siyasal düşünce ekollerinin benzer nedenlerle ortaya çıkmış aynı siyasal ve kültürel evrenin rakip parçaları olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla Şîi ve Sünnî teolojik yapısından herhangi birinin tek başına anlaşılmaya çalışılmasının oldukça güç olduğunu vurgulamaktadır. Bununla birlikte zikredilen bölümde yazar, imâmet ve nübüvvet konularında Ehl-i Sünnet ile Şîa'yı karşılaştırmalı olarak ele almaktadır.

Birinci bölümün dördüncü ana başlığı Ehl-i Sünnet kavramının terim ve ekol olarak temellendirilmesine ayrılmıştır. Bu kısımda Ehl-i Sünnet tabirinin ilk olarak kimler tarafından kullanıldığına kısaca değinmiş olup Ehl-i Sünnet kavramını düşünsel bir akım, zihniyet yapısı ve kendine özgü nitelikler taşıyan bilgi anlayışı olarak tanımlamıştır. Ardından Ehl-i Sünnet ekolünün oluşum sürecine dair ve Ehl-i Sünnet kelimesinin ilk dönemlerde kullanıldığı anlamlara dair bilgiler vermiştir. Yazar, Sünnî ekolün doğuşunun incelenmesini hem dinsel hem de siyasal bir akımın incelenmesiyle eşdeğer olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında ilk fitne olayının Ehl-i Sünnetin oluşmasında ciddi etkisinin olduğu belirtilerek fitne ve bid'at terimlerinin

toplumsal hayatta kaosu tanımladığını, buna karşılık Ehl-i Sünnet ve onu tamamlayan cemaat terimlerinin birlikteliği, istikrarı, inançta doğru yolda olmayı, toplumsal hayatta bütünleşmeyi ve uyumu ifade ettiğini vurgulamıştır. Ayrıca yazar bu kısımda Sünnî düşüncenin şekillenmesinde etkisi olan bazı İslam alimlerinin isimlerine de yer vermiştir. Bunun yanında kelmâ ve itikadî boyutunun yanında fıkıh ilminin Ehl-i Sünnet ekolünün zihniyet yapısının şekillenmesinde büyük katkılar sağladığı dile getirilmiştir. Sünnî ekolün siyasal iktidar algısıyla ilgili bu bölümde bilgiler verilmiştir. Abbâsî Halifesi Me'mûn döneminde yaşanan mihne olayına da eserinde yer veren yazar, mihneden hareketle yapılacak olan çözümlemenin Müslüman toplumlardaki dinsel düşüncenin siyasî iktidarlar karşısındaki gerçek konumunu ortaya çıkaracağını belirtmiştir. Aynı zamanda mihne olayının Ehl-i Sünnet ekolü üzerindeki etkilerine de bu kısımda yer verilmiştir.

Birinci bölümün beşinci ve son ana başlığını da hilâfete ayıran yazar, Müslüman toplumlarda yönetim görevini üstlenenlerin imam, halife ve Emîru'l-Mü'minîn kelimelerini kullandığını ve her bir kelimenin yönetimin bir işlevine ya da niteliğine tekabül ettiğini belirtmiştir. İmâmet meselesinin Müslüman toplumlarda her zaman tartışma konusu olduğu ve farklı değerlendirmelerin yapıldığı, Şîi ve Sünnî ekol nezdinde ana gündem maddesi olduğu, özellikle de Şîa açısından imâmete verilen büyük önem bu bölümde anlatılmıştır. İmâmet ve hilâfet kavramlarının da her iki ekol açısından farklı değerlendirildiğini ifade etmiştir. Ayrıca yazar, Sünnî siyaset geleneği hakkında önemli bilgiler veren Mâverdî'nin *Ahkâmü's-Sultâniyye* adlı eserinin içeriğinden de kısaca bahsetmiştir.

Hz. Peygamberden sonraki süreçte Müslüman toplumlarda görülen cebri yani zorla ve güç kullanılarak ele geçirilen yöneticiliklerin, sonraki süreçte güce dayalı yönetimin kuramsallaşması anlamına gelen saltanatı İslam toplumuna getirdiği belirtilmiştir. Bu kapsamda içine düşülen bu duruma eserlerinde yer veren yazar, Gazzâlî, Mâverdî ve Bâkılânî gibi İslam düşünürlerine de değinmiştir. Yazar, Müslüman topluma saltanatın bu kadar erken gelmesini iki nedene bağlamaktadır. İlki Müslüman toplumun içsel ve tarihsel yapısından gelen kabile taassubu ve kabileci siyaseti, ikincisi ise Muâviye'nin Şam valisi iken oluşturduğu otoritesidir. Netice itibarıyla saltanat rejimini dayatan politik-teolojik etkilerin yanında onu zorunlu kılan teknik ve bürokratik sorunların varlığına da dikkat çekmektedir.

Eser'in ikinci bölümünde yazar, Ehl-i Sünnet siyaset düşüncesinin yapısından bahsetmektedir. Bu kapsamda Sünnî siyaset anlayışının temellinde yatan argümanlardan, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) siyasal

deneyiminden ve siyasal tekniğin inşa sürecindeki dinî, sosyal ve kültürel kaynaklarına değinmektedir.

Ehl-i Sünnet siyaset düşüncesinin anlaşılabilmesini tarihî süreç içerisinde yaşanan olayların ne derece etki ettiğinin ortaya koyulmasıyla mümkün olabileceği vurgulanmaktadır. Bu sebeple de eserin bu bölümünde Sünnî siyaset düşüncesinin tarihsel ve kuramsal alt yapısına dair konularına da yer vermektedir. Ayrıca Müslüman toplumlarda imâmetin vacip olduğu ya da olmadığı şeklinde birçok tartışmaların yaşandığı ikinci bölümde bahsedilmekte olup özellikle de kelamcılarının bu konuyu “Vucûbu’l-İmâmet” başlığı altında değerlendirdiği belirtilmektedir. Yaşanan tartışmaların bu kavram etrafında imâmetin aklen mi yoksa dinen mi zaruri oluşu şeklinde şekillendiği ifade edilmektedir. Ayrıca yazar bu noktada siyasal iktidarı İslamiyet’in hâkim olduğu bir ortamda dinin dışındaki başka bir şeyin meşru kılmayacağını belirterek Sünnî görüşün imâmeti dine dayandırarak iktidara hem köken olarak meşruiyet sağlandığını hem de reel siyasette rakipsiz güç ve üstünlük kurduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca eserin bu bölümünde imâmet ile ilgili Şehristânî, İbn Haldûn gibi İslam alimlerinin ve Hâricîlerden bir grup olan Necedât’ın da görüşlerine yer verilmektedir. Ardından yazar, Hz. Peygamber’in siyaset yönteminden bahsederek bu konuyu izah etmenin iki yolu olduğunu belirtmektedir. Yazara göre bu iki yolun ilki; Hz. Peygamberin başından beri siyasi güdülerle davrandığı ve Medine’de siyasî hedeflerine somut olarak ulaştığı tezidir. İkinci ise; Hz. Peygamberin Medine’ye olan hicretinden sonra şartların sağladığı imkanlara dayanarak politize olmak zorunluluğuyla karşı karşıya kalmasıdır. Ayrıca yazar, Hz. Peygamberin liderliğinin ve otoritesinin dayanaklarından da bahsederek bu liderlik yapısının bulunduğu toplum üzerindeki dinsel ve politik etkilerinin sonuçlarının sosyo-politik dışsal etkiler ve psikolojik-manevi içsel etkiler şeklinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Yazar, ikinci bölümde ayrıca Hz. Peygamber (s.a.v.) öncesi dönemde yaşanan kabilecilik anlayışına kısaca değinmektedir. Ardından Hz. Peygamberin Müslüman toplumdaki karizmatik otoritesiyle oluşturduğu sosyal ve politik disiplinden bahsederek, Hz. Peygamberin vefatından sonraki süreçte siyasî iktidara dair yaşanan sıkıntılardan ve dört halife döneminde özellikle Hz. Osman’la birlikte yaşanan devlet yönetimindeki disiplin ve otorite boşluğundan söz etmektedir.

Ehl-i Sünnet siyaset geleneğinin bir görülen yönü birde görünmeyen felsefî ve teolojik yönünün olduğunu belirten yazar, Sünnî siyaset geleneğinin büyük ölçüde tanrı ve tanrının evren ve insan ile olan ilişkisine dayandığını vurgulamaktadır. Bunun yanında yazar, tevhidin yorumlanış biçimi olan

tenzih ve teşbih teolojilerinden de bu bölümde bahsetmektedir. Bu noktada özellikle kelimcilerin takındıkları tavır olmak üzere yaşanan tartışmalara ve değerlendirmelere yer verdiği görülmektedir. Ehl-i Sünnet siyaset yapısının temelinde Kur'ân da belirtilen tevhid ilkesinin ve yorumlanan tevhid doktrinin olduğunu izah etmektedir. Müslüman toplumundaki geleneğin siyasî güç ve otoriteye olan etkilerine de değinen yazar, siyasal yapıya dair Eş'arî düşünce yapısının argümanlarına da eserinin ikinci bölümünde yer vermektedir.

Yazar eserinin ikinci bölümünün dördüncü ana başlığında Ehl-i Sünnet siyaset düşüncesinin inşası sürecinden bahsetmektedir. Sünnîliğin dinî argümanlarla bir ekol olarak doğuşundan kaynaklı olarak siyasal ve sosyal merkezleşme eğiliminin silinemeyecek etkileri olduğundan kimi zaman dolaylı kimi zamanda dolaysız olarak siyasal iktidarlara meşruiyet kazandırdığını belirtmektedir.

Dinin ideoloji boyutlarına indirgenemeyecek düzeyde anlam yüklü olduğunu ancak insanlık tarihi boyunca ideoloji kavramının dinle birlikte zikredilerek ideolojiye değer kazandırıldığı vurgulanmaktadır. Bu kapsamda yazar, toplumdaki sosyal, politik ve benzeri birçok hususun dinsel argümanlarla meşrulaştırıldığından bahsetmektedir. Sünnî siyasal yapısının meşruiyetine dair sorunlardan da bahseden yazar, bu sorunları oluşturan etkenlerden birinin de yönetici olacak olan imamın kişiliği olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla eserin bu bölümünde ayrıca Ehl-i Sünnet siyasal yapısında imam olacak kişide bulunması zorunlu olan özelliklere ve yönetimde bulunan imamın görevlerine de yer verilmektedir. Ayrıca yazar, İslam düşünce geleneğinde kader konusu etrafında gelişen tartışmaların kökeninde siyasî ve iktidar kavgalarının yattığını vurgulayarak İslam dünyasında kader sorununun siyasal bir zeminde değerlendirilmesinin doğru olacağını izah etmektedir. Bu kapsamda cebr doktrinini resmi bir ideoloji olarak kullanan Emevîler'in siyasal anlayış ve uygulamalarına da yer verilmiştir.

İkinci bölümün son ana başlığında yazar, Sünnî kelimcilerle göre imâmetin gerekliliği konusunda en belirgin ve güçlü dayanağın icmâ olduğunu ve icmânın Sünnî görüşle meşruiyet kazandıran en büyük epistemik kaynak olduğunu belirtmektedir. Ehl-i Sünnet siyaset anlayışının içinde bulunan toplumlara göre şekillendiği belirtilerek ilk dönemlerde Hâricî kaosa karşı cemaat vurgusu Mürcie ile dillendirilirken, Abbâsî döneminde yaşanan sorunların önüne geçebilmek için de imama itaat çağrısı yapıldığı, her iki durumda da istikrar ve güven sağlanmaya çalışılarak iktidarın sürekliliğine de yer verildiği konu edilmektedir. Sünnî düşünce geleneğinde

bilginin farklılaşması, çeşitlenmesi ve yenilenmesinin önünde dinsel bir somut baskıdan ziyade bizzat geleneğin manevi otoritesinin olduğu ifade edilmektedir.

Yazar, kitabın tamamını yedi sayfadan oluşan sonuç bölümünde özet halinde değerlendirmiş, eseri birçok klasik-modern, yerli-yabancı, ulusal ve uluslararası bilimsel çalışmanın yer aldığı kaynakça bölümü ve dizin bölümü ile sona erdirmiştir.

Sonuç olarak, Mehmet Evkuran tarafından kaleme alınan “Sünni Paradigmayı Anlamak” adlı bu kitap, anlaşılır bir dil, akıcı bir üslup ve bütüncül bir yaklaşımla kaleme alınmıştır. Bu eser, yazarın başlangıçta hedeflediği üzere Ehl-i Sünnet’in politik ve teolojik yapılanması sürecine dair fikir verici ve faydalı bilgiler sunarak bu alanda yol almak isteyen kişiler için ilk elden kaynaklık edebilecek ve yöntem açısından yol haritası olabilecek mahiyettedir.